

GALESIA

Pol siya ta yokwowa iikamim yipiki naingwo tibmiiyim nu haimii Galesia hiranim simiiram wankikin. Pol siya simaka hir nwokin. Pol siya Adi Komii siir yaiya omisisimim nu haimii Galesia hiranim simiir boinmimauugin. Mi nhirim ta yai aiir wakaeyim mi sima ina yaingwo tibmiiyim Jisis siiram. Mi mhoiia Judami kam nhirim ha nitim mi ti iikamim naingwo tibmiiyim simiirin sima ini boini sima siyupai siyupaiyim Moseski wingikim simiir sibgu onkworinim mi kamim simiir mois imiirin pi kitiyopnimnir haiyim mi ta hiriinan sairsika sima wi Adi Komii saika nwoki amasukikinim. Mi mhoiia Pol siya hiriinan wakaeyin mi siya ta yokwowa ha win hauugikin iikamim naingwo tibmiiyim simiir boinkiyam. Adi Komii siya iikam imiirin Jisis siiram naingwo tibmiiya inigak sairsi arar nwowaiginuwikin. friig.

¹ Kara Polkin, kara ta yokwowa kimiiram wankika kara Jisis Krais siir aposel inkamkin. Kariirin ta mii aiir miriiyam nuan inkam nwirki bi nokmwın okwo haiginugin. Niingaka. Mi Jisis siya mi Adi Komiiyin, ti inkamin yipikin Jisisni hidninsiin idwowin ieyankin kariirin sowa nokmwın okwohaiginugin ta mii aiir miriiyam. ² Mi nomiiyauim naingwo tibmiiyim yipiki kanakar nwowim, krıma whiekakarın kimiir nokboinmamaırgii iikamim Jisis Krais siirim naingwo tibmii kiiniyim nu haimii Galesia warauranim.

³ Kariir kwoın komiiyin ha naingwowi Adi Komiiyin krimiir Adın mi krimiir Biıyan Inkam Komii ikin Jisis Krais kimiirin wi sowa hauuwi naingwobumbu mi iripa nongwomamaı aeyam.

⁴ Jisis Kraisi siya krimiir Adin siir yai aiirar wakaeyokna miriigin mi siya kwoin whirua asi nwokin krimiir dimin bibiyeyim simiirsi naowim ti siyiu bibiyeyim ti nuin siir tiranim taka ii aiir nwowim simiirsi nanmaiwarkainam. ⁵ Mi dimusi rani, Adi Komii siya ti hiriinan krimiirsi tirkin, krima siir inig iir nwoki hainanyokiyokiikaemi iinokiiinokin. Ihi, yai kaimwowaiga. Iriig. ⁶ Kariir piua ini warar yopaigiya dimusi rani, kima Adi Komii siir bidi haiburgigim yipiki biya kimiir kwoin imiir niki kiyaiyin dimin kibiyin Kraisi siya priidiraerarkiyin kimiir biya iya siya naonama. Mi tariinanin kima siir yai kibi kibiyim yim biri kimiminkikim simiirin bidi haiburgigim mi kima ini iki yai nhirim kima ha naingwowyim yim wadiekim mi kimiirin wi sima whinkinsiis haiginiuwi Adi Komii siiram sibgu wakaeyokna apim ini simiiram ninmiininkinkripkaiyim. ⁷ Mi kara kimiirin pi hiniina boinkii, yaeya yai kibi nhir kamaeka yipiki wi kimiir whinkinsiis haiginiuwi. Niingaka. Ini ta sasar ywowiskiya ta karar boinmauwa. Kara ti dimin taemin hiriinanin simiir asi boini. Dimusi rani, kam bibiyie nhirim kimiir kwoinim sima pridaiginiugim mi sima minam naingwokim Kraisi siir yai kibiya nanmaiwarkainaeiya saiirin sima ninkpitkiyim yai biyie nimbiyamam. ⁸ Mi krima mi Adi Komii siir paekwosim ieya krimar niti mi kimiirin yaeya yai nini boinmimauunii mi ti yayim biya krima boinmimauuim simiir hiriinan boinmimauu karam nwowi, yaeya yai nini boinmimauunii mi yipiki ti hiriinan tiri, kara ha naingwowi simiirin wi Adi Komii siya tioidwomaii mi simiirin wi paeya nikropki. ⁹ Krima ti dimin taeminim simiirin bidiyar iki boinmimauuim mi tariinanin krima ini simiirar swoki boinmimauuim. Mi ti iikamim yipiki kimiirim nitim mi kimiirin yaeya yai nini boinmimauuniyim mi ti yayim biya kima wakaeyim

kariir kwoin komiiyin ha naingwowi Adi Komii siya simiirin wi dimin biyie tir haiginiuwi paeya nikropkiyam simiirin.

¹⁰ Mi kima hiriyar naingwowi ti dimin taeminim kara winkiyim mi kara boinki ikim mi iikamim wi maingimainga kanaka nwowi. Niingaka. Kara simiirin minam boinkikin, Adi Komii siya wi maingimainga kanakar nwoki owim. Mi kara ti dimin taeminim simiirin inkamaramar tirkiswo mi inkamim maingimainga kanaka ha nwokiswo mi kara simiirin wi inkamaramar pi tirin wi Kraiis siir mii kigna miriiyan inkam kiin di nwowi. triig.

Pol siya hiniina niisiimauugin ta aposel miya siya miriia inkami hindanki bi nitka.

¹¹ Ti kariir nomiiyauim, kara ha naingwowi kima ina sibgu inokninkinim ta Kraiis siir Yai Win Kibi aairin ta kara nanaakninkii haiginiuwa kimiir biya, ya ta yaiya inkami kwoin airga bi priinaingwo boinkika. Niingaka. ¹² Ti yai imiirin kariirin inkam nwirki bi boinmauugin mi inkam nwirki bi mi iisiimauugin simiirin. Niingaka. Yio Jisis Kraiis siya siyairgin kariir nanaakninki haiginiuwun ti yai imiirin yaeya siyu whirni.

¹³ Tiki yayim yim yai kaimwokim. Dimusi rani, kima bidiyar wakaeyim dimin bibiyeyim kara tirim biya iya kara dimin taeminim Judami iikamim sima tirim simiir napin kara dimin bibiyie kasa bi tirkin iikamim Adi Komii siir piugana saiir simiirin. Mi kara hiniina naingwokin simiirin hiriyar donkwobumbuninkin iuguski. ¹⁴ Mi kariir iripa yaioyieya saiir kouwin ini kara ywowin ti yayim Juda iikam krma napiyim simiirin. Dimusi rani, kara bidiyar sibgu wakaeyokna apin dimin taeminim krimiir brougae wanwiyaeyim sima tirim iya Adi Komii siir boiniyim Adi Komii siya big nasmirwaiya simaka nwowam.

¹⁵ Mi Adi Komiiyin iya kara kariir yopiini mhiinawu hɪrar niki okaiyin siya kariirin sairar nimbingikin. Mi mhoiyya siya kariirin ha sibgu grabaiginiuwun mi siya kariirin ina boinkiyin, kira kariir mi aiir mirii. ¹⁶ Mi siya kariirin hiriirnan boinkiyin, mi siya kariirin ina yiisimauuun siir yinisim iirin mi kara wi ti yai kibi kibiyim Kraiis siirim wi simiir asi boinmimauuwi iki iikamim yipiki Juda iikam tani simiir piugananim simiir. Mi ta ii aiirarin kariirin Adi Komii siya yiisimauu yipiki siir yinisim iirin, kara ti dimin iiramim inkam nwirnyam bi sriigin kariirin siya boinmimauuim. Niingaka. ¹⁷ Mi kara om komii Jerusalema hiriir bi mi amkin kamim yipiki biyya Adi Komii siya nimbinim biigi bi aposel inkam nwowam simiiram simiir nini sriinakiyam mi kariirin sima boinmimauugiyim ti dimin imiirin. Mi biri kimiminkikin kara ina yamsauwin nu komii Arebia hiriir om siiyin apa iikam kwisuwaki nwowiyin siir. Mi mhoiyya kara ini om komii Damaskas hiriirar swoki amin. ¹⁸ Mi mhoiyyan biawi whoimim ha namkiyim mi kara kimidiniya om komii Jerusalem hiriir yam mi kara kimidiniya Pita siir kig yipiki kara nini owouwin mi kara nini boiniuwun iiyim iuur iriirar. ¹⁹ Kara aposel inkam nwir bi swoki kigmiminkin kara Jems siirarar kig Biyyan Inkam Komii Kraiis siir nomousimin kara ti inkam iirarar kigin. ²⁰ Mi ti dimin taeminim ti kara winkiyim yim yai kaimwo imairgin Adi Komii siya ina ninokninkinin kara kimiir niksisaerani.

²¹ Mi ta kara nama om komii Jerusalema hiriir sair mhoiyyan kara hir ha haiburgigin mi kara kimidiniya nu maeyauim Siria, Silisia sowiirim simiir hiriir yam. ²² Mi taka iya, iikamim Jisis Kraiis siir piugana sairim nu haimii Judia hiranim sima kariir bi kigin mi kariir bi mi kigsibgin. Sima yayim kam ima boinim kariir hiniin simiirarar wakaei, ²³ inkamin yipiki krimiir nipimparin

mi krimiir niḡbumbuwin mi krimiir nisomsomaowin tariinanin siya ini Yai Win Kibiya Krais siira ini saiir boinmimauuwun yipiki siya tirbuwam niki tira. ²⁴ Mi sima dimin taeminim Adi Komii siya tirim kariir simiir wakaeyim mi sima kimidiniya siir inig iir hainanki. Iriig.

2

Aposel nhirim sima kwoin whirua Pol saika nwokikim

¹ Mi biewii iuur whiiyim namkiyim simiir mhoiiyan, kara kimidiniya Banabas saikar yam om komii Jerusalema hiriirin. Mi kara Taitas siirin warar yinkin ikunam mi siya kimidiniya kriraka yinkin am. ² Kara hiriirin whisarii bi namkin kariirin Adi Komii siya niisiimauugin mi siya kariirin minam naingwokin kara hiriir namim. Mi kara hiriirin ha namin mi iikamim hapairanim simiirin ina boinmimauuwamin ta Yai Win Kibiya ta kara boinmimauuwiya iki iikamim hinda tindanim yipiki Judami piugana saiir karamaeyim simiir mi kara iikam whiekakim simiirar bi boinmimauu irkakim. Kara kamim Adi Komii siir piugana saiirim hapairanim simiir bii nwowiyim simiirar boinmimauugin. Kara minam naingwokin sima ta Yai Win Kibiya ta kara boinmimauuwa iki iikam nhirim sim, wi sima nwoki anaaninkii haiginiuwim. Kara minsi nididgin dimin taeminim biya kara tirim simiirsi mi ti tariinan kara mi tirim yim wi naekak nwo rani. ³ Taitasin ti inkamin yipiki kanaka namin hiriir, yio Grikan inkamkin siya Judami piugana saiir tani mi nim krima kimidiniya ha boin sima Taitas siir miois aiir kitiyopnir haiyam tirim mi Juda hapairan inkam komii komiiyim naingwo tibmiiyim sima siir miois aiir kitiyopnir haiyam ini boriisopim Juda simiir inkamnan nwowam mi siya wi simaka iripa nwoki owim. Niingaka. ⁴ Mi nim krima ti kamim ti dimin iirin hiriinan

dimusi bi boinkikim kam nhirim yipiki yaimwoni boin karamae nwowiyim sima krimiir nomiiyau nwokim mi sima Kraiis siir yai imiir bi sibgu wakaeyokna apkim, yim sima Taitas siir miois aiir kitioyopnir haiyam tirkim. Mi ti kamim krimaka nini oniyim krma bi ninokninkinkim diminin sima napiyin. Mi sima kamim dimin taemin nini kigninprionakiiyim sim hanin nwokim dimin taemin kibi kibiyim Kraiis siirim rirmiiya krma naingwo tibmii apiyim simiir. Krma tariinanin Moses siir siyu komii iir nwo rani mi krimiirin wi siya nanmaiwarkaina rani, yipiki biya Juda iikamim sima napin. Dimusi rani, krma mi Kraiis Jisis siya, krma ini nwuruwar ywowiskiyim. Mi ti inkamin krimiir kiyaiyam minin krma Mosesni siyiuin biyanin siir napim nim wi inkamin maeyauwa mi biye miriia sae nwokaiyin wi si hiniin pi ywowin. ⁵ Mi krma simiir yaimirsim kwir bi swoki wakaeyokna apmiminkim. Dimusi rani, krma Adi Komii siir yaiya kimiir wokmaihaiginiuwana saiirin sibgu kigriraowi mi kima wi ta hiriinan saiirsi nwowi iki yai bibiyeyim simiir wakaeyokna apim.

⁶ Mi ti kamim hapairanim yipiki inig komii komi-igakim mi iki iikam nhirim Adi Komii siir piugananim sim kigriraowiyim mi an kara ha naingwowi ti inkam komii komiiyim sima mi owa ya kariir whwonkam idan ya dimin komii rani. Dimusi rani, Adi Komii siir whwonkam idan iikam whiekakim ini hiri hiriinankinar nwoswowim. Mi kamim yipiki simiir inigim komii nwowim, sima kariirin yaeya yai boinmauwam bi swoki boinmauugim ti yayim kara boinmimauwanim simiirin. ⁷ Mi sima hiriayar yinokninkin Adi Komii siya kariirin yai miyik miyik imiirar hauugin mi siya kariirin ha nimbingiyin mi ina yikropkiyin mi kara ina boinmimauwamin siir yai imiirin iki iikamim Juda iikam tani simiir piuganim simiir

iikam imiir, Adi Komii siya mi imbingiya Pita siir saiir hiriinan, Yai Win Kibiya Kraisi saira saiir boinmimauuwam iki iikamim Judami piuganim simiirim simiir. ⁸ Adi Komii siya Pita siir whinkinsiis haiginiugin siir yai kibi aiir boinmimauuwam iki iikamim Judamiyim simiir. Ta Pita siir siya whinkinsiis haiginiuwa biya saiir hiriinan. Mi sima bidiyar yinokninkinim kariirin Adi Komii siya nimbingin mi siyar whinkinsiis haiginiugin siir yai kibi aiir boinmimauuwam iki iikamim Juda iikam tani simiir piugana saiir iikam imiir. ⁹ Mi sima ti dimin kibiyin Adi Komii siya tirkiyin kariir siir ninokninkinkiyin ti siya nimbingiyin kariir siir yai kibi aiir boinmimauuwam mi inkam komii komiiyim Adi Komii siir piugana saiirim om komii Jerusalem hiranim, Jems, Kaiapas, mi Jon, sima kimidiniya in Banabas mi kara kririr yonkwo mi ta in sima nonkwowa kririr ya min nisiimauuga sima wadie bidi ywokiyim krira ta Adi Komii siir yaiya saiirin hiriyar boinmimauuyokiyamim iki iikamim nu haimii Judia hir nwowim simiir. ¹⁰ Sima kriririn ti dimin whiruwani siirrarar boinkikin. Sima minam naingwokim krira hiniina naingwowi krira umir simiir iikam paeprikabim nu haimii Judia hiranim simiiram hauugiyim. Mi ti diminim kara tiram naingwowim kara simiirin bidiyar tirim. Iriig.

Pol siya dimin biyeyim Pita siya tirim om Antiok simiir boininkiigin

¹¹ Krima iripar miriigim Adi Komii siir yai aiir boinmimauuwim mi mhoiyya Pita siya om Antiok hir nini kignakiyin hiran iikam imiir mi kara siirin siir whwonkam idar yik. Dimusi rani, siya ti dimin biye whirin siir tirkin. ¹² Kara siirin io whisarii bi nwokin ti dimin whiruwani siya tirin siirsika. Biya kam nhirim Jems siya nikropkiyim om Antioka tiriir nitam, Pita siya biya iikamim Juda iikam tani nae simaka nidwokai aekin. Mi mhoiyya ti kamim

Jems siya n̄kropkiyim ina yimbiniyim om Antioka hiriir mi Pita siya iikamim yipiki Juda iikamim simiir piugana saiir karamaeyim simiirin ina haiburgigim. Dimusi rani, siya pi nididgin ti kamim yipikim om komii Jerusalem hiranim yipiki Mosesni yayim biyanim sim napiyim yipiki ha boinim kamim Adi Komiini siyiu napiyim simiir mioisim yim kitiyopn̄imnir hai mi ti inkamin siirin io siya yo. Dimusi rani, ta nae siya naeya simaka saiirsika. ¹³ Mi Judami piugana saiir iikam n̄hirim yim ta ii aairin nae Juda iikam tani simiir piugana saiir iikamim nae simaka naeyim mi ini ta ii aairar yadigniyin. Mi sima ti iikamim simiirin Pita saika hirar ywoki mi Banabas siya hiriinan kigin mi siya ini hiriinan siyiu biyie iirar mi apin mi siirin iriipi hiriinan iki iikam n̄hirim simaka hirar mi okmw̄in ogig. ¹⁴ Mi kara simiirin hiriinan ninokn̄inkin̄in sima Adi Komii siir yai kibi aair sibgu ap rani mi kara Pita siirin ti iikam whiekakim simiir whwonkam idar boin, ni kira Judami piugana saiir inkamkin mi ni kira dimin taeminim Judami piugana sima tiriyim simiir dap. Mi kira ini dimin taeminim yipiki Juda iikam tani simiir piuganan iikamim sima tiriyim ini simiir napim. Mi ta hiriinan saiirsika mi kira iikamim Juda iikam tani simiir dimusi boin̄m̄mauw̄i, simiir kwoin imiir kiyaeiyam mi sima wi dimin taeminim Judami piugana saiir iikam ima napiyim wi simiir nwoki apim, ha? Mi ni kirarin ti dimin hiriinan̄im simiir bi napkin! Mi ni kira pi nididgin Jemsni kamim yipiki kiriir nini boiniyim simiirsi. Iriig.

Mi yipiki Jisis siir yai imiir sibgu wakaeyokna apiyim wi iikam b̄mb̄uw̄ii nwo rani mi simiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkainaei

¹⁵ Mi nim kr̄ima iikamim yipiki kr̄imiir yopiiyim kr̄imiirin Judami piugana saiir naokainam nim kr̄ima iki iikamim hinda tindanim sima hin̄in tani Juda iikam

tani simiir piugana sae karamae rani, yipiki ha dapiyim iikam bibiyie yipiki Adi Komii siiram wakaeyokna ap karamae nwowiyim. ¹⁶ Mi nim krima Juda yiniyeyim ina ninokninkinim Adi siya ha bi boinkin iikamim wadie nwowiyim yim dimugi nwo rani, yim sima Mosesni siyiuim sim napkim. Niingaka. Dimusi rani, sima Jisis Kraisi wakaeyokna apkim. Krima Jisis Kraisi siirarar wakaeyokna apkim mi Adi Komii siya wi kwoin ara asi naingwowi krimiirin wadie. Mi krima Mosesni siyiuin siir siyiuim sim napkiswo mi nim wi wadie di ywowi. Adi Komii siya ha bi boinkin, inkam nwrki wadiekin Moses siir siyiu komii iir bidi sibgu apim. Niingaka. ¹⁷ Mi krima ha naingwowi Adi Komii siya krimiirin ha boinkin krima wadiekin. Dimusi rani, krima Kraisi siir wakaeyokna apkim mi mhoiya krima ha wakaei Adi Komii siya ini ha boinin krima Moses siir siyiu komii iir dap mi wi siya nwoki grabaiginiuwim mi yio ti kwoin hiniinin yio miyik rani. Mi krima Moses siir siyiu komii iir nikwowsii mi Kraisi siiram ha ninmiininkinami krimiir grabaiginiuwam mi tiriiginin yio wi hiniina niisiimauwi, Kraisi siya krimiirin dimin biyie bidi tirhaiginiuwim mi krimiirin siya bidi tirkiyim dimin biyie tiramin. Ana ti yayim kaimwokim, aniya? Niingaka. Kraisi siya dimin taeminim krima naingwo tibmiiyim simiir bi tirbuwikin siya krimiirin minanar whinkinsiis haiginiuwikin krima Adi Komii siir yai imiiram naingwo tibmii kinim. ¹⁸ Mi ta biya kara haimriiyugiga Moses siir siyiu komii iir saeya kaimwoki niuwi mi mhoiya kara ha swoki ami siiram mi ha naingwo tibmii kini mi kariirin dimin whirki kimbu karamae siya nwoaiginiuwi Adi Komii siir whwonkam idan mi iikamim sima wa swoki inokninkinkii, kara simiir bidiyar iki isiimauwun ti siyiu hiriinanin mi an tari dimin biyekibiyie iirar tirkin. ¹⁹ Biya kara

mīinan mīrii nanaekin Moses siir siyiu komii iir napamin, kara ina ninokninkinin kara inkam biyie nwokin mi kariirin kimidiniya Adi Komii siya yonkwobumbuninkin haiginiu mi ta hiriinan saiirsika kara asi naokin. Mi kariir igsopa Krai siya asi nonkwokairinanaowidgin mi siirin Adi Komii siya yonkwobumbuninkin haiginiu mi siya ha naonamkin paeyin hiiniya nirioninkinin siir. Mi tariinanin kariir kwoinin Moses siir siyiu iir napam naingwo rani mi ta hiriinana kara inkam miyik Adi Komii siir whwonkam idan wi saiirsi nwo rani. Niingaka. Mi tariinanin kara ini rirmiiya ywokiyin Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apin. ²⁰ Whisarii rani, Krai siya bidi yaowin mi ti siyiuim biyanim kara simiir nap rani, yim bidi digiyim. Mi tariinanin dimin taeminim kara tiriyim kara kariir kwoinaigar naingwo diriraerar tani. Niingaka. Kara Adi Komii siir yinisimin Jisis siiram naingwo tibmii mi kara siiram naingwokwonanaei yipiki kariiram naingwokwonanaeyin mi kariirsi naowin mi kariirin siya whinkinsiis haiginiugin kwoin whirua Adi Komii saika nwowim. Mi ti diminim ti tariinan kara tirim kara Adi Komii siir yinisimin Jisis yipikin kariiram naingwokwonanaeyin mi kariirsi naowin kariir whinkinsiis haiginiuwam siir kirieni tirkin. ²¹ Kara ti dimin kibi kibiyim Adi Komii siya tirkiyim hinda whisarii priywokaiyamam bi tirkim. Mi kara simiirin wi digiumii haigingig rani. Niingaka. Mi Adi Komii siya iikam imiirin ha boini sima wadiekim. Dimusi rani, sima Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apkim biya Moseski si hauugiyim iikamim sim mi Krai siya wi di yiti. Moses siir siyiu komiiyin yo wi Adi Komii siir di tiri, krimiir boinam hiniin, krima dimin whirki bi kimbugim. Krai siya whisarii bi naokin siya bwamkakın siya asi naokin. Krai sasaigın Adi Komii siir tiri, krimiirin siya hiniin

boinam krimiirin dimin whirkin bi kimbugim yio biyan siyiu komiyyin si rani. Niingaka. Iriig.

3

Kimiirin wi piki hiniin dimin iki nwoaiginiuwi wadie nwowamin Moses siir yai ima iyie? Krais siir yai ima.

¹ Kima iikamim Galesianim kima iikam paipai rani! Mi kima iki kam nhirim simiir dimuam kigninkinkim kimiir kwoin imiir kiyaiyamin. Mi kima Krais siir yai kibi kibiyim simiir bi wakaeyokna apkim, aniya? Krima kimiirin bidiyar iki boinmauwim idowiyar kima kigni haniin ta siya naonama paeyin hiiiniya nironinkinin si.

² Kara kimiiramim pi dimin whiruan siiramar sriii. Kima Adi Komii siir naeyuin siirin panin panina haii? Mi kima siirin ti dimin taeminim Moses siir siyiu komii ieya boinim simiir wakaeyokna apim mi ha haigin, aniya? Iyie? Mi tari kima Krais siir yai imiir wakaeyokna apkim yipiki biya kima wakaeyim? Kaimwokikaimwowim yim ini Krais siir yayim sima simar ywowiskiyim. ³ Mi tariinanin kima biyie panin panina nwokim? Adi Komii siir naeyuin kimiirin siya whinkinsiis haiginiugin mi kimiir kwoinim siya kiyagim mi kima bigi biyin Krais siir yai kibi kibi imiiramim ha wakaeyokna apkim. Mi tariinanin kima ha naingwowi kima siir dimin taemin kibi kibiyim simiiramim ina sibgu apkripkaiyim kimiir kirieniyar mi kimiir kiuim ini kirieya nwokripkaiyim, aniya? Niingaka.

⁴ Mi ti dimin kibiyin Adi Komii siya tirkiyin yio dimin komii rani. Niingaka. Yio dimin komiigikomii ieyairgin.

⁵ Mi Adi Komii siya siir naeyuin kimiir dimusi hauugikin dimin kirie komii komii kimiir iikamim simiir ingar nonkwo diriraerarim? Siya ti hiriinan dimusi bi tirkin kima yayim biya Moseski si boinmauwim simiir wakaeyokna apkim, iyie? Mi tari minsika, kima Krais siir

yaiyim yipiki kima wakaeyim simiir warar mi wakaeyokna apkim? Yim tiriiginim yim Krais siirairgim.

⁶ Krīma ina ninokninkinim. Dimusi rani, Adi Komii siir yaiyim bīya profet kamim sim winkiyim sima ti hiniina winboinkikim, Ebrahim siya yaiyim Adi Komii siya boinkiyim siir simiir wakaeyin mi siya ti hiniina boinki, Adi Komii siir yaiyim yim kaimwowaigim mi siya boinim siya simiirin wa tiri. Ebrahim siya ti hiriinan naingwokin mi siya ha naingwo tibmiigin Adi Komii siiramim mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya hiniina asi boinkin siya dimin whirkin bi kimbugin.

⁷ Kima ti hiriinan siyiu kaimwowin ti kwaboinamin siir dinokninkin. Iikamim yipiki inokinok Adi Komii siiram naingwo tibmii kinnyim mi sima dimin taeminim siya boinyim simiirin ha tiri, sima simaigim Ebrahim siirgisiir yinneyim. Dimusi rani, yim sima Adi Komii siiram naingwokim Ebrahim siya boina siir sair hiriinan.

⁸ Adi Komii siya iikamim Juda iikam tani simiirin bidi bidiniyar ninokninkin sima wi simbi naingwo tibmii Yai Win Kibi airam mi sima wi wadie simbi nwowi. Dimusi rani, simiir kwoinim aowa aowa hiniina naingwokim Adi Komii siya ta siya boina wi sair hiriinanar tiri. Mi ta hiriinan sairsika siya bīya Ebrahim siir asi boinkin siir yai kibiyim yipiki wi mhoiyya nimbiyami mi yipiki siya siirin hiniina boinin, mhoiyya kiriirsiyin kara iki iikam whiekakim iki omom omomim simiirin wi yapayapa tirhaiginiuwi kiriir kirieni. Ebrahim siya ti yai imiiram naingwo tibmii kungin mi siya ti hiniin asi boinkikin, Adi Komii siya wi ti hiniina tiri. Mi Adi Komii siya hiniin asi boinkin siya dimin whirki bi kimbugin.

⁹ Mi yipiki hiniina naingwowi Adi Komii siya ta siya boina wi sair hiriinanar tiri mi Adi Komii siya simiirin wi hiniina boini, sima dimin whirki bi kimbugim ta bīya siya boina Ebrahimni, Ebrahim siya dimin whirki

bi kimbugin.

¹⁰ Mi iikamim yipiki ti yayim Moseski si winkiyim biya simiirar napkripkaii mi Adi Komii siya wi io simiir nwowi mi simiirin wi siya tiodwomaii. Dimusi rani, siir yai kibi kibiyim Yokwo Komii saeya boinkiyim ti hiniin, iikamim yipiki ti yayim biya Adi Komii siya boinkiyim Mosesni simiir wakaeyokna api ti yokwonau hir nwokaiyim sima simiirin hiriirar wakaeyokna apswa mi hiriinan tir karamae nwowi simiirin wi Adi Komii siya tiodwomaii. ¹¹ Mi yayim Adi Komii siir Yokwo Komii aiir nwokaiyim yim ti hiniina boinkim, iikamim yipiki ha naingwowim Adi Komii siya diminin siya boinin siirin wa tiri mi Adi Komii siya simiirin wi hiniina boini, sima dimin whirki bi kimbugim mi sima wi Adi Komii saikar nwoyokiyokiikaeyami inokininokin. Mi tariinanin krima ina ninokninokinim Adi Komii siya wi inkamin Mosesni siyu komiyyin biya Adi Komii si haauwin siir wakaeyokna apim wi sairsi niku rani, siirin hiniin dimin whirki bi kimbugin. Niingaka. ¹² Mi siyuin Adi Komii siir yai imiir wakaeyokna apiyin yio saika bi nama-sugin. Niingaka. Adi Komii siir yayim Yokwo Komii hir nwowim yim ti hiniina boinkim, ti iikamim yipiki Mosesni yayim sim wakaeyokna apim, sima simiirar wakaeyokna apkripkaii mi ta hiriinan sairsika sima wi hiriinan asi nwoyokiyokiii Adi Komii saikan.

¹³ Krimiir igsopa Kraisi siyar yokwokairinanaowid mi siya miyiknan bi nwokin mi siya ha naonamkin mi ta hiriinan sairsika siya krimiir asi whinkinsis haiginiugin krima Moses siir siyu komiini yayim simiir haiburgigim yipiki Moses siir yai ima boinin krimiir nonkwobumbuninoknam. Adi Komii siir yayi ta hiniina boinka, inkam nwirin yipiki inkam nhirkim nisomaowi mi paeyin hiiniya niriinokinin si ninokin irinugii, yio tiriiginin yio

mɪn niisiimauugin siirin Adi Komii siya bidi yimbingiyin nonkwobumbuninkinamin. ¹⁴ Mi Adi Komii siya Krai siirin minam tirkin siya biyie nwowim mi pi naowim mi ta hiriinan sairsika ti dimin kibi kibiyim yipiki biya Adi Komii siya boinkiyim Ebrahimni dimin kibi kibiyim, yim Jisis Krai siirgisiirgin yim wi ikam imiiram niti yim wi Juda ikamim simiiram nit rani. Krai siya ti dimin hiriinanin siir asi tirkin mi krɪma ikamim wi siir naeyiu iir nwoki haiyim yipiki biya siya boingigin siirin wi siya nikropkii mi krɪma ti hiriinanar naingwokim Adi Komii siya ta siya boina wi sair hiriinanar tiri. Iriig.

Mi yayim yipiki Adi Komii siya hauugiyim Mosesni yim ti yayim Ebrahimni siya hauugiyim simiir maeyau air bi kisina onawidgin

¹⁵ Ti kariir nomiiyauim, tiriiginin yio krimiir siyiu ieya. Mi inkam nwisɔ sowa diriyar boinkii diminin sowa tiranin siir mi sowa siirin ha winkii gavmani yokwowa sair mi mhoiya wi inkam nwrki swoki kisina haigin tani ti yayim sowa winkyim yim wi hiriyar nwowi ti sowa winkyim biya simiir hiriinan. ¹⁶ Mi ti hiriinan siyiu kaimwowin, Adi Komii siya Ebrahim siir kitibmii boinkikin mi siir prinou ikim. Mi Adi Komii siir yayim Yokwo Komii hir nwowim yim siir yinneyim simiir wara bi boinkin mi simiir hoimgak bi mi imbingin. Niingaka. Yim siir yinisim nwiruan siirarar nimbingin mi ti yinisim nwiruan yio Krai siyairgin. ¹⁷ Kara ha naingwowi kima ti diminin siir dimin mwokimwowin siir dinokninkin. Biya Adi Komii siya Ebrahim siir kitibmii boinkikin yipiki siya tirana. Mi biewii 430yim ha namkiyim mi Adi Komii siya siir siyiu komiiyin Moses siir hauu. Mi yayim wi swoki iinak rani, ti Adi Komii siya nimbingiyim mi siya boinmimauugiyim Ebrahimni

mi sima wi hinda priiywokaeyam tani. Niingaka. Yim wi hiriyar nwoyokiyokiyami. ¹⁸ Mi krīma ti yayim Adi Komiki hauuwim Mosesni simiir wakaeyokna api mi krīma dimin kibi kibiyim Adi Komii siya nimbiniim simiirin ha haii mi tari ta kitibmii boina Adi Komii siya kitibmii boina Ebrahamnaka ya wi naekak nwo rani mi tariigina ya kaimwo rani. Mi krīma ti dimin kibi kibiyim siya nimbingiyim simiirin wa haii. Dimusi rani, nimbina yipiki Adi Komii siya nimbingiya Ebrahimni sairsika, Mosesniya sairsi rani.

¹⁹ Mi ti yayim Adi Komii siya Mosesni dimusi hauugin? Adi Komii siya ti yayim iikam imiirin minam hauugin krimiirin hiniina nisiimauuwim ti diminin krīma tiriyin yio miyik rani, yio ini biyie ywowin. Mi Moses siir yayim yim ini krimiirar niki kigrirao kripkaiyim mi wi Ebrahim siir yinie ieyar nitbudgii yipiki biya Adi Komii siya boinin inkamin. Adi Komii siya siir yayim siir paekwosim imiir boinkikin mi yim sima simiirin Moses siir boinmauu. Mi inkam nwuruwan Adi Komii siya mi iikam ikim simiir bopwovar nwowiskiyin siyairgin mi siir yayim siya pi simiir boinkii mi yim sima pi kwoin whiruwar mi okii simiir tiramin. ²⁰ Mi Ebrahim siirin yio Adi Komii sikisiyar boinkikin ti nimbiniim siya tiranim siir. Mi ya ta iya ya bopwonau nwowan inkam karamaeka simiir bopwonau nokwokairiowam Ebrahim siir tiram kwoin whirua siya nwokiyam ti dimin iiram. Adi Komii siya ti hiniina boinkikin siya wi hindara priitirkii ti siya boinin simiirin. Mi ta nimbina Adi Komii siya hauuwa Ebrahimni ya ini ti yayim Adi Komii siya hauuwim Mosesni ini simiir kou ywowa.

Moses siir siyu komiiyin siya siyairgin krimiir kigriraowiyin krimiir nikiunamam Adi Komii siir kingiin hiriir namam

²¹ Dimuga? Mi ti yayim yipiki Moseski si hauuwim iikamim sim mi ta nimbina Adi Komii siya hauuwa Ebrahimni sima bidi yikripa? Niingaka. Mi yai kibigi nwokiswo ya iikam imiirin wi saeyar pi whinkinsiis haiginiuwim iripa Adi Komii saika nwowam mi Adi Komii siya wi ha pi boinin ti iikamim yim iikam wadiekim. Dimusi rani, sima ti yai kibi imiir wakaeyokna apkim mi sima wi hiriinan nwo rani. ²² Adi Komii siir yayim Yokwo Komii sair nwokaiyim yim krimiirin ti hiniina boinkim, iikam whiekakim dimin biyie tirim nim krima ini paeyin uridgi nitkiyiyin ini siir hiriinan ywowim. Mi ti iikamim yipiki wi Jisis Krai siir wakaeyokna api mi Adi Komii siya simiirin wi ha boini sima wadiekim. Dimusi rani, sima hiniina naingwo tibmii kiini ti dimin taeminim biya siya nimbiniim simiirin wa tiri.

²³ Biya Krai siir yayim niki it karamae niki owim mi ti yayim Moseski si hauuwim iikamim simiir krimiirin sima kigriraokim mi krima simiir wakaeyokna apim mi ini Adi Komii siyar tirbudgiyin dimin kibigikibi iirar Krai siirin yipiki krima sibgu wakaeyokna apanin. ²⁴ Mi ti hiriinan sairsika ti yayim yipiki Moseski si hauuwim iikamim simiir krimiir kigriraowam yim min niisiimauugim krimiirin, krima miyik rani mi krimiirin min mi tirkikin krima Krai siiram niwitamim mi Adi Komii siya wi ha boini, krima dimin whirki bi kimbugim. Dimusi rani, nim krima hiriyar naingwo tibmii kiini ti digworaekwowim siya nimbiniim, siya wa tiri. ²⁵ Mi tariinanin Krai siir yai kibiyim yim bidi yitkiyim mi Moses siir siyuin krimiirin siya kigrirao rani, yo bidi digiyin. friig.

Naingwo tibmii saisairga Adi Komii siir yinisisim krima nwowana

²⁶ Wim kima Adi Komii siir yinisisimkim. Dimusi rani, wim kima ha naingwo tɔbmii kɔni, dimin taeminim biya siya boinim siya wa tiri mi nim krɔma wi iripa kwoin whirua Jisis Kraiis saika nwowi. ²⁷ Mi wim kima Adi Komii siir yinisisimkim. Dimusi rani, biya iikam kimiirin yipiki iikam nhirkim baptaiis haiginiuwim, sima kimiirin Kraiis siir inigni baptaiis haiginiugim mi kima iripa asi nwowi Kraiis saika. Mi Adi Komii siya kimiiramɔn wi Jisis Kraiis siiram siya naingwowiya wi sair hiriinan naingwowi. ²⁸ Mi ta hiriinan saisika ti hiriinan asi tirkin mi tariinanin iikam kima isido whisa bi nwoko Juda piugana sima mi Juda piugan tani yim sima mi iikamim hinda whisarii mi priimiriyyim mi iikamim rirmiyya nwowiyim yim sima mi wigkamim yim sima. Niingaka. Adi Komii siya ha naingwokin yi ti hiriinan siyiun yio dimin komii rani. Iikam whiekakim ini hiri hiriinankinar ywowim. Dimusi rani, krɔma Kraiis Jisis siirgim. ²⁹ Mi kima Kraiis siirginiuwim mi wim wi Ebrahim siir yinie nwowi mi ta hiriinan sairsika mhoiyya kima wi dimin kibi kibiyim simiir asi haii yipiki Adi Komii siya nimbinim Ebrahimni siir hauuwam. iriig.

4

Mi krɔma miyan kam Kraiis siirsiyar nwowi Adi Komii siir yinisiimin

¹ Yai nhirim yim ti hiningim, yinisiim nwirin dimin taemin whiekakim siir adin siirim yim wi siya haii mi simiirin wi siya kigriraowi mi iya siya yinisiimar niki owa siya ti dimin hiriinanin simiir bi haigin, siya inkamin hinda siir adni mi whisarii priimiriyyin siir hiriinan nwokin. ² Mi siya ini yinisiimar niki okripkaiyin mi siya iikamim simiir yai imiirar wakaeyokna ap yipiki siir kigriraowiyim mi siir dimin taeminim siya haiyanim yim

wi ta iya siir ad ieya nimbingiya saiirar nadigiwu mi siya wi haini haii simiirin. ³ Mi biya nim krma ti yinisimin siir hiriinan nwokim mi krimiirin dimin biye saeyar widnonkworinugim mi krma uridyiu bibiyeyim mi iki dimin bibiyeyim ti nuin siirim simiir asi wakaeyokna apkim. ⁴ Mi ta iya yipiki Adi Komii siya nimbina saeya nitkiya mi siya siir yinisim iirin ha nikropkiyin mi siya ini inkamar yimbiyamin. Mi siirin wig ira saeya yaokainaki mi siya ini yayim yipiki biya Moseski si hauuwim Juda iikamim simiirar mi wakaeyokna apkin. ⁵ Siya ti dimin iirin dimusi bi tirkin siya krimiirin wi hiriinansi nwoki whinkinsiis haiginiuwim mi iikamim yipiki Mosesni yayim sim wakaeyokna apim krimiirin wi saeya nwoki owaiginiuwim rirmiiya. Mi krma wi Adi Komii siir yinisisim nwoki owim, siir yinisimin siir hiriinan yipiki wi dimin taeminim Adi Komii siya nimbiniim krimiir simiir haii.

⁶ Dimusi rani, wim kima siir yinisisimkim, Adi Komii siya siir naeyiu iir bidi yikropkiyin yipiki siir yinisimin siir kwoinawu hir nwokaiyin kimiir kwoinawu waraur nwokaiyam. Mi Adi Komii siir naeyiuin krimiirin yo min tirkin krma maingimairga nwowim mi Adi Komii siir boinim, kira krimiir adgin, kira krimiir adgin. ⁷ Mi tariinanin kima wi ii priei nwo rani, iikamim yipiki maeyaua mii biye miriia saiir hugripkiikikaiiyim simiir hiriinan. Niingaka. Wim kima Adi Komii siirgisiir yinisisimkim. Dimusi rani, kima Kraisiir wakaeyokna apkim mi wim kima Adi Komii siir yinisisimkim mi kima ti digworaekwowim Adi Komii siya nimbiniim krimiiram yipiki siir yinisisimim, krma simiirin wa haii. Iriig.

Pol siya iikamim nu haimii Galesia hiranim simiirsi naingwoyimyokin.

⁸ Biiya Galesia kimiir iikamim iriipi hiriinan wim kima Adi Komii siir bi mi inokninkinkim mi ti uridyiu bibiyeyim mi dimin taemin nhirim kima naingwo tibmiyim, yim Adi Komii siir hiriinan tani. ⁹ Mi tariinanin kima Adi Komii siirin ina ninokninkinin. Mi kimar in ha ninokninkin tani Adi Komii siya kimiirgikimiirgin, kimiirin siya bidi yimbingiyim siir yinisisim nwowam. Mi ti uruwai siyaowaiyim tidiyiuni kima nikrintio iupimpit kuukaiyiuwim kimiir widnonkworinuwim wim ini simiiram swoki akaininkirionaim. ¹⁰ Mi kima ti dimin taemin hiriinanin simiir napim mi kima hiriyar naingwowi Adi Komii siya kimiirin wi hiniina boini, kima wadiekim. Dimusi rani, wim kima ii bwanim mi biewiiyim yipiki biiya Moseski boinim krimiir iikamim Judamiyim krima simiir napim. ¹¹ Mi kara iikam kimiiram naingwokiyim mi kara ini nididkakar ywokiyin dimin taeminim kara tirim yim wi hindara priiywokaeyami. Dimusi rani, ti yayim ti tariinanin kima wakaeyokna apim yim naekak bi nwowikim yim ini ti yayim biiya kima niki apim naekak nwo karamae nwowim ini simiir hiriinan ywowim mi kima Adi Komii siirgisiiram sibgu wakaeyokna ap rani, ini niingar ywowiskiyim.

¹² Ti kariir nomiiyauim, kara kimiirin pi igao yai hiniina boinkii, kima wari Moses siir siyiu komii kimiir kigriraowin siirin digiumii ti haimriiyugig, kariir hiriinan ta hindara kara mi priiyakirirara siyiu komii siiram ninkiriona karamae nwowa saiir hiriinan. Mi an kara ini iikam kimiir hiriinan ywowin, yipiki biiya Moses siir siyiu komii ieya kigrirao karam nwowim simiir hiriinan. Biiya kima kariirin dimin biye bi tirkim mi kara ina ninokninkinin tariinanin kima kariirin wi kimbu rani. ¹³ Kima ina ninokninkinim biiya kara biigibi kimiir waraur nita ya dimusi rani, kara maki niigin mi kariir kwoinin ha kisina haigiyin mi kara Kraisi siir yai kibi

kibiyim kimidiniya kimiir boinmimauu. ¹⁴ Mi dimin biyeyim kariir tirkiyim mi an kara ini makar iyyin mi kimiir kwoinim ti hiniina yaingwo kara miyiknan nwo rani mi kima kariiram naingwo karamae bi nwokim mi kariirin digiumii bi mi haimriiyugigin. Niingaka. Mi kima kariirin hapi Adi Komii siir paekwosim iir kima haiyyin siir hiriinan haigim. Mi kima kariir haiwinim wim hapi Jisis Kraiss siir nasi haigim. ¹⁵ Biya kima kara nita kima maigimairga prasae bi kinkim. Mi tariinanin kima kariirin paniina naingwowi? Kara tiriiginim iikam kimiir boini biya kara kimakar nwowa wim kima kariiramar naingwokwonanaekim. Mi kima ti hiniina naingwokim, krime wi krimiir yapa yapa nhwo imiirar habaii mi krime simiirin wi Pol siir hauugii mi siirin wi sima nwoki whinkinsiis haiginiuwim. Mi kimiir kwoinin kariiram naingwokwonanaeyim dimusi swoki kisina haigigim? ¹⁶ Biya kima kariiramin naingwokwo prasae bi kinkim mi tariinanin an kara ini kimiir sau omomnan yamwoiun. Dimusi rani, mi tari kara kimiirin yaimwower boinkin, aniya?

¹⁷ Mi ti Judami iikamim yipiki naingwo tibmii kiinim kimiir miois imiir kitiyopnimir haiyam tirim, yim sima nimbipai nimbipai kimiir nimbipai tiri mi sima wi kimiir whinkinsiis haiginiu rani yim minam tiri kima aru kariir nwokiyim. Mi sima ti hiriinan minam tirkim kima simiiramar nwoki sibgu aingwo iskiyim mi simiiramar nwoki apim. ¹⁸ Mi simiir miya wadiekiswo mi sima kimiiram naingwokiswo kimiir whinkinsiisam mi wi wadiyar pi yowin. Hiriirar dwo! Mi sima inokininokin wadie kimiiramar nwowi iya kara kimaka tir nwowi, yio ti hiriinan siyiun yio miyik rani. Sima ti siyiu hiriinanin kara tirin iya kara kimaka iripa waraur nwowa mi ha tira sima sair hiriinanar ti swoki tir. ¹⁹ Ti

kariir nomiiyau kibiyim, kara ini wiga yaeya yinisim nwir swoki aokainam tiriya mi saeya diriisusuwiya ini saiir hiriinan ywowa. Kara ini hikak nwowin, biya kara naingwowa kimiiram kima Krai siir sibgu wakaeyokna apam. Mi tariinanin kara ini hikakar swoki owin mi kara minam nwowi kima Krai siiram swoki sibgu wakaeyokna apim mi kwoin whirua saika nwowim. ²⁰ Kara ha naingwowi kara ini kimakar nwowin mi ta hiriinan saiir-sika kara ig yai paniinsi boinkisi ta yokwo airin kimiirin. Kara minam naingwowi kimiir whwonkam ida nokwowim mi kimiir kwoin imiir ninokninkinim mi kara kimiirin wi ig yai boin tani kimiir whinkinsiis haiginiuwamin. Mi kara ti arugi aru nwokiyin, kara ninokninkin tani kara kimiirin wi panin panina namisi whinkinsiis haiginiuwi mi ta hiriinan saiirsika kara kimiirin ig yai asi boinkikin mi yai hinsima asi mi boinkikin kimiirin. Iriig.

Ti niwiiyin Sera Hega sowiirin yio aknain krimiir niisiimauugin

²¹ Kara kimiir sriiyam tiri, yipiki Mosesni siyiu komiiyin siir aowa nwowim mi kima ina sibgu ninokninkin kiinim ti siyiu komii siir siyiu mwoki mwowim, aniya? ²² Mi Adi Komii siir Yokwo Komiiya ya hiniina boinka Ebrahim siya yinisim yinkamiyino nwise iyio, nwirin yio wiga Hega dapiya saiirgin yipika Sera saiir mii miriia mi nwirin yio Seranikin yipiki siir biyan wiga Hega ya mhoiiyan aeya. ²³ Mi ti siir yinisimin ta wiga whisarii mii priimiriya saeya naokainain, saeya siirin whisarii bi naokainakin. Dimusi rani, saiirin Ebrahim siya nonkwonaka mi siya saika iripa piu ha nwowin mi saeya ini yinkakar ywokiya. Mi yinisimin yipiki Sera saeya naokainain saeya siirin whisarii bi naokainakin saiirin Adi Komii siya nimbingin mi siya whinkinsiis haiginiugin saiirin mi Ebrahim siya iripa piu saika ha nwowin mi saeya ini yinkakar ywokiya.

²⁴ Mi ti yayim yim dimini haniin krimiir boiniyiokim. Tiki wig iso yo ti kitibmii boin kwiso yipiki biya Adi Komii siya nimbingiyo iikam imiir, yio sowiir nikriigo. Hega ya yayim biya Adi Komii siya hauuwim Mosesni mhiu Sainai kiu hir ya simiir nikriiga. ²⁵ Tiki inig Hegan yio mhiu Sainai siir nikriigin nu Arabia hiranin. Mi om komii Jerusalem yipikin Juda iikamim simiirin mi iikamim yipiki hir nwowi ikim yim wig Hega saiirgim. Dimusi rani, Hega saeya yinisim yinkamiyin naokainaka mi siya siir yopiiya saeya miriia wi saiir hiriinanar swoki tiri. Siya wi hinda whisarii mi miriyan inkamar mi owi. Mi ta hiriinan saiirsika iikamim yipiki Mosesni siyiu komii si napim yim saiir yinisim iir nikriigim. Sima Moses siir siyiu komii iirin minam napkim sima ha naingwokim Adi Komii siya simiirin wa nwoki boinim sima dimin whirki bi kimbugim mi ti yayim ti sima wakaeyokna apim yim wi simiir tir tani dimin whirki kumbu karamae sima nwowam. Niingaka. Tiki yayim simiirin wi simar swoki hidi. ²⁶ Mi wiga Sera nikiuwiya ya min nikriiga yayim Adi Komii siya hauugiyim Ebrahimni ya simiir nikriiga. Saeya Adi Komii siir omin Jerusalem nikiuwiyin yipikin Mosesni siyiu komii kou siya nwo karam nwowin siir nikriiga. Yim sima siir bidi haiburgigim mi nim krima iikamim yipiki Kraisi yai kibi kibiyim sim wakaeyokna apiyim, saeya ini krimiir yopiinan ywowa mi nim krima ini saiir yinisisimnan ywowim. ²⁷ Adi Komii siir yayim yim ha boinkikim, Jerusalem Adi Komii siir om hir nwowin yipiki wi mhoiia nimbiam yio wi bimbuiwii nwo rani, yio wi ti Jerusalem ti tariinan nwowin ti nu iir wi siir haiburi. Krima ina ninokninkinim tiki yayim yim kaimwowaigim. Dimusi rani, Adi Komii siir yayim Yokwo Komii saiir nwokaiyim yim hindara boiniyiokim ti om whiso sowiir nikriiyo yo ti wig iso owa. Ya hiniina

boinka,

kira ta wig pioa yipiki biya yiniekak niki o karamae nwowa, kira maigimaigar dwoki! Kima kairwao boinki mi yaiya whipani haniin damai kimiir wiga yipiki biya yinpiugak nwo karam nwowa mi yinisim naokaini kimpipisu hai karamae nwowa saiiram. Yipiki wiga saiir kamki sopkiya saiir hiriinan nwowa saeya wi yinisim kasa kasa swoki iyio rani mi saeya wi wiga kamkak nwowa wi saiir haiburi.

²⁸ Ti kariir nomiyauim, Aisak siya Ebrahim siir yinisimkin. Dimusi rani, nimbina Adi Komii siya boinkiya siir saiirsika. Mi ti hiriinan siyiu kaimwowin nim krima Ebrahim siir yinisim asi mi owi. Dimusi rani, ti yai imiirsika. ²⁹ Mi biya yinisimin Hega saeya naokainain yio. Dimusi rani, saiir kamin iripa piu saika nwokin, siya yinisim yinkamiyinin yipiki Adi Komii siya whinkinsiis haiginiuwun wig pioa nanga Sera nikiuwiya saiir saeya naokainam siirin siya siyiu miyiknan bi tirkun. Mi tariinanin ta ii airin iikamim yipiki Mosesni siyiu si napim sima krimiirin miyiknan bi tirkim yipiki Adi Komii siir naeyiu siir haiyim biya yinisim yinkamiyin biyeyin siya tira yinisim miyik iir saiir hiriinan. ³⁰ Mi yayim Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir nwokaiyim yim hiriyar boinkim? Yim ha boinkim, wari wiga hinda whisarii mii priimiriya saiirin ti nhinikriropki saiir yinisim yinkamiyinin saika. Mi saiir yinisimin yio adin siir digworaekwowim wi wara hai rani, ti yinisimin yipiki biya Adi Komii siya nimbingiyin wiga saiir whinkinsiis haiginiuwam saeya naokainain saikan. Mi kima ti yai bibiyeyim simiirin digumii haimriiyugig, ti kamim sima boinim hinin, kimiir mois imiir kitiyopnir haiyam. Yim ti yayim kimiir kwoinim wi sima tirbuwi, inkamin

maeyau mii biyie miriyya saiir hiugripkiikikaiyyin siir hiriinan. ³¹ Ti kariir nomiyauim krīma wiga yipiki whisarii mii priimiriyya saiir yinisisim tani mi krīma yayim biya Isrelmi iikamim simiir widnonkworinuwa simiiram kipi ninkiriona wiga yipiki hinda rirmiiya nwowa ini saiir yinisisimnan ywowim. Krīma hiriyyar naingwo tibmii kiini Adi Komii siya wa tiri biya siya boina saiir hiriinan. Iriig.

5

Nim krīma iikam rirmiiya nwowan iikamkim mi krīma wi rirmiiya hiriyyar nwokripkaii

¹ Krīmirin Kraisi siya bidi kiyaiyim yayim biyanim simiirsi, simiir haiburgigim mi nim krīma ini iikamim yipiki maeyau biyieya mii biyie miriyya saiir hir hiugripkiikikaiyyim mi hir ha haiburgigim ini simiir hiriinan ywowim, krīma ini rirmiiya ywokiyim mi tariinanin krīma ini wadiyyar ywokiyin mi ini Adi Komii siir kwoin iirarar napiskiyim. Mi kimiir kwoinim kirie dwo, iikamiyam kipi kiwaki kimiir swoki kiyaiyam tidi dimin hiriinanim simiir napam iikamim yipiki maeyauwa mii biyie miriyya saiir hir hiugripkiikikaiyyim saiir hiranki nitiyim whisarii mii priimiriyyim ini simiir hiriinan ywowim.

² Ti dimin taeminim simiir wakaeki. Kara Polkin, ti hinina boinkiyin. Mi kima kam nhirmiiyam kiwaki kimiir mois imiir kitiyopnir haiyim mi ta hiriinan saiir-sika Adi Komii siya wi hinin asi boini, kima wadiekim mi tidi diminin Kraisi siya tirin kimiir whinkinsiis haiginiuwam mi kimiir sibgu grabaiginiuwam yim wi kimiir whinkinsiis haiginiu rani mi Adi Komii siya wi ta hiriinan saiirsi boin tani kima wadiekim. Niingaka. ³ Kara kimiirin kaimwower swoki boinkii. Tiki kamim yipiki kam nhirmiiyam

kiwakiyim simiir miois imiir kitiyopnir haiyim mi tari
 Adi Komii siya wi ha boini simiirin sima dimin whirki
 bi kimbugim. Mi sima iki siyu komii whirin siir yai
 imiir wakaeyokna ap biya Moseski si hauugiyin Juda
 iikamim sim. ⁴ Mi kima iikamim yipiki yayim Moseski
 si hauuwim iikamim simiir, simiir wakaeyokna api mi
 Adi Komii siya wi ha boini sima dimin whirki kimbugim
 mi Kraiis siirin digiumii bidi haimriiyugigin. Mi kima
 dimin kibiyin Adi Komii siya priihauuwun siirin digiumii
 bidi haimriiyugigin mi siya kimiirin wi swoki whinkinsiis
 haiginu rani. ⁵ Mi nim krma iikamim ti tiranim nim
 krma Adi Komii siir naeyuin siir kirieni nwowi, yipiki
 krimiir whinkinsiis haiginuwiyin. Mi nim krma hiniin
 hiniina naingwowi tiriiginim Adi Komii siya boinim yim
 kaimwowaigim. Mi siya wi siya boinim wi hiriinanar tiri.
 Mi nim krma siiramar kaoraraowi siyar boinim krimiirin
 hiniin krma dimin whirki bi kimbugin. ⁶ Mi krma Jisis
 Kraiis siir siyu iir napi mi krma krimiir miois imiirin
 ha mi kitiyopnir haiiga wandi mi simiir mi kitiyopnir
 hai karamae mi owi, yo dimin komii rani mi yo wi
 krimiir whinkinsiis haiginu rani mi wi Adi Komii siir tir
 tani siya krimiirin hiniina boinim krma dimin whirki
 bi kimbugim. Mi yo dimin komiigi komiiyin yo ti si
 mi krma Adi Komii siiram sibgu aingwowi mi krma wi
 nwirni irniyam nwoki aingwokwonanaeyim mi wi dimin
 miyik miyik imiirarar niki tirim.

⁷ Mi biya kima Kraiis siir yai imiirin wadiyar niki
 wakaeyokna apkim mi tariinanin kima kimiir kwoinim
 dimusi kintinuwi. Mi kima siir yai imiirin wi ii
 priei wakaeyokna ap rani? ⁸ Adi Komii yipikin kimiir
 nimbingiyin siir wakaeyokna apam kimiirin siya tirkikin
 siir yai aiir wakaeyokna apim. Mi ta hiriinan sairsika
 ta yaiya ti kamim yipiki kimiir niksisaeyim yim yayim

yim Adi Komii siya bi hauugim simiirin. ⁹ Mi hu nasin siir nauin yio komii rani mi kira siirin sibgu sibgu hai karamae nwowi mi siya ha mimbirgii mi ti kip whiekakim simiirin wi siyar niinopkii mi iikamim wi siir nae rani. Mi dimin biyie biyeyim yipiki kima napiyim yim dimin komii rani mi mhoiia ti dimin kibiyin ti kima napim wi siya tirbugi. ¹⁰ Kara hiriayar naingwowi Biyan Inkam Komii siya wi kimiirar kinsis haiginuwi mi kima ti yayim biya kara boinimauuwim simiirin wi yaeya naingwo rani mi ti iikamim yipiki kimiir kwoin imiir kiyaiiyim, simiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkini dimin biyeyim sima tirim simiirsi.

¹¹ Iikam nhirim yim hiniina boinikim, ti iikam imiir kara nowomwarkaiyuwin siyuin simiir miois imiir kitioyopnir haiyam mi kara ti hiriinan siyuin tirkiswo mi sima kariir dimusi swoki onkwobumbuninkini? Mi kara ti hiriinan niisiimauugiswo mi sima wi kariir di tirbuwi. Dimusi rani, kara simiirin Jisis Krai siya naowa paeyin hiiniya nironinkinin si saiir niisiimauugin. Mi ta hiriinan saiirsika sima hindara asi nanaakim. ¹² Kariir kwoin komiyyin ha naingwowi tiki iikamim kimiir kwoin imiir kiyaiiyim mi kimiirin siyu mwoni niisiimauu karamae nwowiyim tiriiginim iikamim naingwo tibmiiyim kimaka nwowim, yim sima kimaka kipi namasu yim arugi aru dwo.

¹³ Ti kariir nomiiyauwim, kimiirin Adi Komii siya bidi yimbinim wari dimin biyie biyeyim yipiki kimiir kwoin ima napim simiir haiburgigim inkamin maeyau biyeya mii biyie miriia saiir hiugripkiikikaiyin mi hir ha haiburgigiyin siir hiriinan. Kima sibgu sibgu dwo kimiirin Adi Komii siya bidi kiyaiyin ti dimin biyeyim simiir hiranki mi kima kimiir kwoin imiirin kipi kiwaki ti dimin biyeyim nuanim simiir swoki apim. Kimiirin ti dimin biyie biyeyim simiir hiranki

bidi kiyaiyim mi kima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis dimin kibi imiiram napam. Dimusi rani, kima irni nwirnyam ninan aingwokwokim. ¹⁴ Mi Moses siir siyiu komiiyin siirgisiir siyiu komiiyin siir yaimwokiyaimwowim yim ti hiniina boinkikim, kira iikamim kiriir omaka kingiin waiyim simiiram naingwokwowyim, kiramar naingwokwowyim hiriinan daingwokwo. Mi kira ti hiriinan dimin imiir napi mi mhoiia kira wi dimin kirieki kirieyin ti siyiu komii ieya boinmauwun wi siir nwoki apim. ¹⁵ Mi kima, kima kimar ninkinwaomwarkii boini mi kima kimar niniinansaowi mi kima wi mintiraona kimasayar, wim wi kima kimar pi tirbunaeksi. Mi iikamim yipiki yai ninkinwaomwarkii boiniyim mi yai min niniinansaowiyim yim ini niimauan wraisu biyeyim wraisu mirisima saiirsi niniiyim ini simiir hiriinan ywowim. Wim wi kima kimar swoki onkwobumbuninkinaei ti niimauan wraisu biyeyim simiir hiriinan sima sima nimpiwomwitiyim. Iriig.

Adi Komii siir naeyiuin dimin miyik miyik siyar tiri mi kimiir kwoinim pi dimin biyie biyie tiri

¹⁶ Kara ti yayim kimiir boinkikim Adi Komii siir naeyiuin siiram kiwaki kimiir whinkinsiis haiginiuwim mi kima wi Adi Komii siir yai imiir nwoki wakaeyokna apim mi wi hiriinan saiirsi nwowi kima wi ti dimin taeminim kimiir kwoin ima naingwowim wi simiir nap rani. ¹⁷ Kara ti yayim kimiirin dimusi boinmauu rani, dimin taeminim kimiir kwoin ima naingwowyim yim ti dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya naingwowyim yim sim tani. Mi dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya naingwowyim yim ti dimin taeminim ti iikami kwoinki naingwowyim yim sim tani, yim ini sau omomnan ywowim kimiir kwoinim hinda tinda simar kiyaiyokiyokiii. Mi tiriiginim kimiir kwoin imiir kiyaiyim mi kima diminim kima

naingwowiyin siir tiram paniinsi yaingwosi. ¹⁸ Mi kima Adi Komii siir naeyiuin siiram kiwakii, kimiir kigriraowam mi kimiir boinam diminin siya naingwowin kimiiram siir tiram mi kima wi Mosesni siyu komii siir yai imiir nap rani mi ta hiriinan sairsika Adi Komii siya wi ha boini kima dimin whirki bi kimbugim.

¹⁹ Mi dimin taeminim iikamim simiir kwoinki tirim, krma simiirin bidi sibgu inokninkinim yim ti hinngim, iikamim hii priinanaeyim mi siyu biyeyim idowiyar pridiraerariyim. ²⁰ Mi uruwai siyaowaini inig hainaniyim mi nop min nanaowiyim mi io nhirmaka nwowiyim mi yai min prininii prininiyim mi dimin taemin haigipraprakaiiyim mi yai bibiyie boiniyim mi iikamim dimin taeminim sima sima haiyamar naingwonaeyim mi kwoin bibiyie naingwowiyin mi isid niinikrimkripiyim. ²¹ Mi dimin taeminim iikam nhirki nonkwowiyim simiiram naingwowiyim mi op biyeya kwiyae whaowaeiya sae mi kwiyaeiyim mi mwai bibiyeyim sim mi waowiyim mi dimin biyie biyie nhirim ti hiriinanim simiir hiriinan ikim. Biya kara kimiir bidiyar iki boinmauwun mi tariinanin kara kimiirin pa swoki boinmauwi. Yipiki ti hiriinan siyu iir tiri, yim wi Adi Komii saika nwo rani, biya siya nimbina sair hiriinan.

²² Mi dimin taeminim Adi Komii siya siir naeyiu ieya whindiraerariyim iikam imiir yim tisirim, iikamim yipiki Adi Komii siiram naingwokwonanaeyim mi iikam nhir ikim, yim wi maigimaiga nwowi, simiir kwoinim wi wadiyar nwowi, yim wi io nwoisauu rani, yim sima iikam imiirin wi wadiyar tirhaiginiuwi mi iki iikam nhirim simiirin wi hindara pridiraerari, sima biya sima boinim simiirar swoki tiri. ²³ Mi sima iikam nhirmaka wi kimbu rani mi yim sima wi simiir kwoin imiirar

kigriraonaei. Mi krīma tī hiriinan dimin imiir tiri mi Moses siir siyiu komiiyīn yio wī krīmiir boinhiuriyiu rani. Niingaka. ²⁴ Mi iikamim Krai Jisiis siirim yim tī iikamim ini Krai saika naonan ywowim paeyin hiiniya niriioninkin si mi tī nuin siir dimin biyeyim simiir kwoinawin wī sima nwokaikripkai rani. Mi tī dimin biyeyim tariinan tiram sima naingwowim yim bidi iyopgrirmiigiyim mi sima wī hapair swoki o rani. ²⁵ Adi Komii siir naeyiwin krīmiirin siyar ninkiamasu haiginiugin Adi Komii saikan mi krīmiir kwoinim siiraram kiwaki siyar kigirkakim tī digworaekwowim simiirsi. ²⁶ Mi krīma krīmiir inig imiirar kipi hainana, hinin krīma inkam komiigim mi krīma iikam nhirmi kwoin kipi kiyopsibgi io sima nwowamin mi krīma kwoin bibiyie irni nwirni diminim simiiram kipi naingwo, iki sima tiriyyim. Niingaka. Iriig.

6

Kīma kīmiir nomiiyauwim simiir whinkinsiis dimin taeminim sima tiriyyim simiirsi

¹ Tī kariir nomiiyauwim kīma ha kigi inkamin tī dimin biyie tirin mi wim kīma iikamim yipiki Adi Komii siir naeyiu ieya kigriraowim kīmiir kwoinim kīma siirin kipi kimbu haiginiu mi tī inkamin siir dimin biyie imiir sibgu tirhaiginiu mi siir whinkinsiis haiginiu tī dimin kibiyim biya siya niki apim simiir swoki apim. Mi kīma kīmasiyar mintaraona mi kīmiir kwoinim kīmasiyar kintimtinuna. Mi iya kīma tī inkam iir whinkinsiis haiginiuwiyim kīma mintarao. Dimusi rani, diminin wī kīmiir kwoin imiir kiyaii mi wī kīmiiram kinankiwi dimin biyie tiramin. ² Kīma irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiisna dimin biyie biyeyim mi dimin taeminim yipiki kīmiir bopwo waraur nimbiyamiyim simiirsi mi tī hiriirnan sairsika

ti hiriinan siyiun siirsikin kima wi Kraisi siir yai imiir wakaeyokna api siya boinim hiniin, kima irni nwirni dinan whinkinsiis ankinsiis. ³ Kara hiniin minsi boinkin iikamim yipiki hiniina naingwowim sima inigakim mi inkam nhirmi whinkinsiis karamae nwowiyim yim sima simar swoki iksisaena, ha niki aingwowim nhirmi kouwin ini sima ywowin mi yim sima ini niinga ywowim. Yim sima ini niingar ywowiskiyim. ⁴ Iikam kima, irira nwoniran kima diminim kimar tirim simiir daingwo. Mi sima wadieki niuwi mi kima wi maingimainga haini dwo. Diminin iikam nhirkim tiriyin simiirin, diminin kima tiriyin saika hid. ⁵ Kima ti hiniin kipi tir. Dimusi rani, mhoiyya irira nwonira kimiirin wi Adi Komii siya srii kima ti dimin hiriinanin kima tirin siir dimusi tirkin mi siya simiirin wi yapa yapa hidi.

⁶ Mi ti iikamim yipiki nitim mi yipiki boinmimauuim mi simiirin Adi Komii siir yai kibi kibi imiir nisiimauuim mi sima dimin taemin nhirim simiir hauu mi simiirin simiir kigrirao.

⁷ Kima kimar kipi swoki iksisaena. Mi kima Adi Komii siirin dimin whir kipi swoki iksisae. Mi dimin taeminim yipiki iikam ima tirim sima mhoiyya wi wadieya namisi haii simiirsiyin, iyie? Wi biyie haii iya Adi Komii siya iikam imiir hidana. Yio ini inkamin yipiki numiran sasae ya ninkiniyin ini siir hiriinan ywowin. Mi siya dimin miyik miyik imiirara ninkini mhoiyya siya wi dimin kibi kibi imiirarar mi haii. Mi siya dimin biyeyim sim ninkini, nombwi min hiniinim mi dimin taemin nhir ikim mi mhoiyya simiir ningugu haii mi siya wi dimin biyie imiirarar ningugu haii. ⁸ Mi iikamim dimin taemin biyeyim simiir kwoinkar naingwo tiri mi mhoiyya ti simiir kwoin biyeyin simiirin wi biyie siyar swoki ohaiginiuwi yim ini ti inkamin yipiki nombwi ninkinin siir numir

aiir ini siir hiriinan ywowim. Mi iikamim yipiki dimin taeminim Adi Komii siir naeyiu ieya boinim simiir, simiir napim, mhoiia simiirin wi Adi Komii siir naeyiu ieya whinkinsiis haiginiuwi hiriayar nwoyokiyokiikaeyamam. Tiriiginim yim ini inkamim dimin miyik sibgu inkiniyin siir numir aiir ini siir hiriinan ywowim. Mi mhoiia sima wi dimin miyik miyik imiirar ningugu haii. ⁹ Dimin miyikim kira tiriyim simiirin hindara kipi kiyyikik mirii kima iinokiinokin simiirar tirnanae. Mhoiia iya Adi Komii siya nimbina krimiir dimin miyik miyik imiir haiyam mi krima wi piu minkan kipi piyao ti dimin kibi kibiyim simiir tirsiyin. ¹⁰ Mi krima iinokiinokin ti nu iirar niki okripkaiiyim krima iikam imiirin sibgu tirhaiginiu mi ti nomiyauim yipiki Adi Komii siir yai kibi imiir wakaeyokna apim, krima simiirin sibgu sibgu tirtatao haiginiu. iriig.

Pol siya Jisis siiram maigimaigakin yipiki biya paeyin hiiiniya nirioninkinin si naowin

¹¹ Kima whiekakin ta Yokwo Komiiya kara winkiya saiir bidi kigim yipiki kariir iingar nonkwo winkiya. ¹² Mi ti kam hiriinanim ti kimiiram tiriyim kimiir kiyaiyam kimiir miois imiir kitiyopnir haiyam yim sima minam naingwowi Juda iikamim sima simiir niki boinim hiniin sima inkam wadiekim, kiya yim ini niingaka ywowim. Mi ti siyiuin miois kitiyopnir haiiyin yio dimin komii rani. Jisis Kraisiya krimiir dimin biyie imiirsi naokin mi ta siya nanmaiwarkaina krimiir sasarga dimin komiigikomiiya. Mi yim sima Juda iikam imiirsi nididgim sima tiosi simiirin. Yim sima Juda simiir kam imiir niksisae kim, sima simiirin wi kwoin bibiyie pi naingwowisi. Mi ta hiriinan saiirsika, yim sima kimiirin siyiu mwoni paniinsi yiisiimauusi. ¹³ Mi ti inkamim yipiki simiir mioisim

kitiyopnir haiyim yim sima Moses siir siyiu komii siir yai imiir bi napkim. Yim sima minaramar naingwokim kimiir miois imiir kitiyopnir haiyam mi sima wi inig komiigak sairsi niki owim Juda iikamim simiirsiyin mi sima wi simiir inig imiir nwoki hainanim. ¹⁴ Mi an kararın, an kara Jisis siiraramar naingwo iskii yipiki paeyin hiiniya nirioninkinin si naowin mi. Dimusi rani, an kara naoni piunan ti siirsi nwokin yio tiriiginin yio dimin whoimoni rani. Ti nuin siir tiran digworaekwowim yim wi kariir kwoin iir kiyai rani mi ti digworaekwowim yipiki ti nuan iikam ima napiyim mi ti digworaekwo hiriinanım kariir nwowim yim bidi yaonamim mi bidi inangrirmii iuguskiyim. Mi kariir kwoinin ti hiriinan diminim simiir wara swoki aingwomimin tani. ¹⁵ Kimiir mioisim inkamka kitiyopnir haiga windi mi sima mi kitiyopnir hai karamaeka windi, yio tiriiginin yio dimin komii rani mi yio wi iikam imiir whinkinsiis haiginiu rani. Adi Komii sasairgin iikami kwoin kisina haigiyyin yaeya wadieki wadie nwokiyam. Yio tiriiginin yio dimin kaimwokikaimwo inig komiigak ieyairgin. ¹⁶ Kara ha naingwowi tiki kimiir iikamim yipiki ti yayim kara niki boinmimauuim simiir napim mi ti iikamim hinda tindanim Isrelmiyim yipiki Kraisiir yai kibi imiir sibgu wakaeyokna apim mi Adi Komii siya kimiirin wi naingwobumbu aiir niisiimauuwi mi wi dimin kibi iirar mi sibgu tirhaiginiuwi mi kima wi iripar mi ongwomamair aei.

¹⁷ Mi tariinan mi mhoiyya iriipi hiriinan kara pi boriisopi inkam nwrki hiniina boinim kara ti aposel inkamin Adi Komii siya bi nimbingin. Dimusi rani, kariir piua hanwhie hanwhie kasa nwo rani mi tiriiginim yim kimiirin hiniin niisiimauugim kara ti inkamin yio ini Jisis Kraisiirgirarar yowiskiyin.

¹⁸ Ti kariir nomiiyauim. Kara ha naingwowi křimiiir Biiyan Inkam Komiiyin Jisis Krais siya bidi hauuwin kiiimiiir kwoinim siir naingwobumbu aeya ya yai kaimwoki kaimwo aeyairga. Iriig.

Yai Win Kibiya

The New Testament in the Sepik Iwam Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Sepik Iwam long Niugini

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sepik Iwam (Iwam, Sepik)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Jun 2019 from source files dated 1 Oct 2018

5350dc83-93b2-5000-9c98-dcdb728ba84f